

विषय सूची

पहिलो अध्याय

१. भूमिका :

१.१ विषय-प्रवेश	१-३
१.२ विषयको क्षेत्र र सीमा	३-५
१.३ शोध-प्रबन्धको सङ्गठन	५-७
१.४ पूर्वकार्यको संक्षिप्त विवरण, सामग्री-सङ्कलन, तथा औचित्य-निरूपण	७-८
१.५ शोध-प्रबन्धमा प्रयुक्त चिह्न, शब्द र अन्य सहायक विधि	८-९

दोस्रो अध्याय:

२. सिक्किमका नेपाली कथाको ऐतिहासिक सर्वेक्षण :	१०-७६
२.१ सिक्किम : भौगोलिक अवस्थिति तथा ऐतिहासिकता	१-१२
२.२ सिक्किममा नेपाली भाषा-साहित्यको प्रवर्तन र सम्बर्द्धन-परम्परा :	१३-२१
२.३ सिक्किमका नेपाली कथा-साहित्यको ऐतिहासिक विकास-क्रम :	२१-२१
२.३.१ पूर्वप्रजातन्त्रकालीन अर्थात् सन् १९७५-अधिका सिक्किमका नेपाली कथाको ऐतिहासिक सर्वेक्षण :	२२-३२
२.३.१.१ निष्कर्ष : केही बुँदाहरू	३२-३३
२.३.२ प्रजातन्त्रोत्तरकालीन अर्थात् सन् १९७५-पछिका सिक्किमका नेपाली कथाको सर्वेक्षण	३४-७५
२.३.२.१ निष्कर्ष : केही बुँदाहरू	७५-७६

तेस्रो अध्याय

३. कथाका प्रवृत्तिगत सैद्धान्तिक आधारहरू :	७७-१४३
३.१ स्वच्छन्दतावाद :	७७-८७
३.१.१ आत्मस्वीकृति, विषाद, आत्मपीडा;	८०
३.१.२ आनन्दवादी दृष्टिकोण, नवीनताको आग्रह, स्वतन्त्रताप्रेम, पलायनवादी प्रवृत्ति;	८०
३.१.३ अतिरञ्जना तथा भावातिरेक,	८१
३.१.४ वैयक्तिकता, नायक-प्रधानता, चरित्र-वर्चस्व;	८१-८२
३.१.५ विद्रोहात्मकता, सृजन-स्वप्न तथा विध्वंशी-वृत्ति;	८२
३.१.६ आञ्चलिकताबोध, एतिह्य-संवेदना, स्थानीयताको रङ्ग;	८२-८३
३.१.७ प्रकृति-प्रेम, विषमय-रहस्यप्रियता, लोकोन्मुखता, मानवतावाद;	८३-८४
३.१.८ स्वच्छन्दतावादी कथा-शैली;	८४-८७
३.१.८.१ आलङ्कारिकता;	८४-८५
३.१.८.२ सौन्दर्यमयी पदयोजना	८५
३.१.८.३ साङ्केतिकता, उक्तिवैचित्र्य, विम्ब-प्रतीकको प्रयोग;	८५-८६
३.१.८.४ सरल-मिश्र वाक्यपुञ्ज, रञ्जनायुक्त प्रकृतिप्रयोग, कवितात्मकता	८६-८७

३.२ सामाजिक यथार्थवाद :	८७-११४
३.२.१ कला र सामाजिक मूल्यको समन्वय;	९२
३.२.२ समाजशास्त्रीयताको आधार;	९३
३.२.३ वस्तुपरकता र तटस्थता;	९३-९४
३.२.४ अनुभूतिको आधार र विश्वसनीयता;	९४
३.२.५ सामाजिकता, ऐतिहासिकता, आज्वलिकता	९४-९६
३.२.६ सामाजिक यथार्थवादी कथा-शैली;	९६-१००
३.२.७.१ लोकजीवनसँग सम्बद्धता, आमजीवनमा रूचि;	९६
३.२.६.२ ग्राम्य तथा नागर-जीवनको चित्रण-शैली;	९६-९७
३.२.६.३ आज्वलिक भाषा-भाषिकाको तथा सरल कथ्यभाषाको प्रयोग;	९८
३.२.६.४ सङ्केतन-प्रतीकनबाट समस्या-चित्रण;	९८-९९
३.२.६.५ अभावुक, तटस्थ, स्वाभाविक, विश्वसनीय अभिव्यक्ति	९९-१००
३.३ समाजवादी यथार्थवाद :	१००-११३
३.३.१ वस्तुनिष्ठ यथार्थबोध, समाजपरकता;	१०७-१०८
३.३.२ रूप र अन्तर्वस्तुको समन्वय, शुद्ध कलावादको विरोध;	१०८-११०
३.३.३ सकारात्मक नायक, प्रातिनिधिक पात्र-पात्रा;	११०-१११
३.३.४ सामाजिक आर्थिक ढाँचाको उद्घाटन, द्वन्द्वात्मक-भौतिकवादी चिन्तन-प्रतिपादन;	१११
३.३.५ रूढिवाद, अन्धविश्वास र शोषणको विरोध;	१११-११२
३.३.६ विश्व-समाजवादी समाज, सर्वहारा-अधिनायकवादी अन्ताराष्ट्रियतावादको परिकल्पना;	११२
३.३.७ समाजवादी यथार्थवादी कथा-शैली;	११३-११४
३.३.७.१ शिल्पगत नव्यताको पक्षधरता;	११३
३.३.७.२ जन-भाषामा रूचि, समाज-सम्पृक्त अभिव्यक्ति प्रणाली;	११३
३.३.७.३ कथानकको गतिशीलता र द्वन्द्वनिर्वाहमा तर्कसङ्गति	११३-११४
३.४ मनोविश्लेषणात्मक यथार्थवाद :	११४-१३०
३.४.१ मनोलैङ्गिक विकास;	११५-११६
३.४.२ मनका गत्यात्मक अवस्था;	११६
३.४.२.१ इदम्;	११६
३.४.२.२ अहम्;	११६
३.४.२.३ पराहम्;	११७
३.४.३ मनका स्वरूपात्मक पक्ष, मनोरचना तथा सङ्घर्ष;	११७
३.४.३.१ चेतन;	११७
३.४.३.२ अर्धचेतन;	११७-११८
३.४.३.३ अचेतन;	११८-११९
३.४.३.४ सङ्घर्ष र मनोरचना;	११९

३.४.४ एडलर र युडका अवधारणाहरू;	११९-१२०
३.४.५ दमन सिद्धान्त;	१२०-१२१
३.४.५.१ दमन;	१२१
३.४.५.२ प्रतिगमन;	१२१
३.४.५.३ उन्नयन, क्षतिपूरण;	१२१
३.४.५.४ युक्तीकरण, बौद्धिकीकरण	१२१
३.४.५.५ प्रतिक्रिया - निर्माण	१२१
३.४.५.६ रूपान्तरण;	१२२
३.४.५.७ तादात्म्यता;	१२२
३.४.५.८ प्रक्षेपण;	१२२
३.४.५.९ विस्थापन;	१२२
३.४.५.१० स्थानान्तरण;	१२२
३.४.५.११ रेचन;	१२२
३.४.५.१२ मुक्त कल्पनातरङ्ग;	१२२
३.४.५.१३ अन्तःक्षेपण;	१२३
३.४.५.१४ अवज्ञा;	१२३
३.४.५.१५ विलगन, असाहचर्यता, निषेधात्मकता;	१२३
३.४.५.१६ मदिशपान, नशा;	१२३
३.४.५.१७ स्थिरीकरण;	१२३
३.४.५.१८ निर्भरता, दलन, अवरोधन;	१२३
३.४.६ सपना-सिद्धान्त;	१२४
३.४.७ मनोविकृति र ग्रन्थि-सिद्धान्त;	१२४
३.४.७.१ समयौनता;	१२५
३.४.७.२ स्वपीडन-रति तथा परपीडन-रति;	१२५
३.४.७.३ प्रदर्शनकामिता;	१२५
३.४.७.४ आत्मानुरक्ति,	१२५
३.४.७.५ दिवास्वप्न;	१२५-१२६
३.४.८ मनोविश्लेषणात्मक यथार्थवादी कथा-प्रवृत्ति;	१२६-१२७
३.४.८.१ अतर्द्ध्व संवेग,	१२६
३.४.८.२ यौन-समस्या, स्त्री-पुरुष सम्बन्ध	१२६-१२७
३.४.८.३ मनोजगत्, अन्तर्मुखता	१२७
३.४.८.४ मनोविकृति, ग्रन्थि, संवेगात्मकता	१२७
३.४.९ मनोविश्लेषणात्मक यथार्थवादी कथा-शैली;	१२७-१२९
३.४.९.१ चेतना-प्रवाह;	१२८
३.४.९.२ मुक्त-आसङ्ग, स्वप्नविम्ब;	१२८
३.४.९.३ आन्तरिक एकालाप, नाटकीय एकालाप;	१२८
३.४.९.४ प्रतीकीकरण, साङ्केतिकता, मनोवैज्ञानिक पारिभाषिक शब्दप्रयोग;	१२९
३.४.९.५ जेस्टाल्टवाद, काव्यात्मकता, पूर्वदीप्ति, अतियथार्थवाद आदि ।	१२९

३.५ अस्तित्ववाद :	१३०-१४३
३.५.१ विसङ्गति, निर्वैकल्पिकता;	१३७
३.५.२ अन्य व्यक्तिको उपस्थिति, स्वबोध;	१३७-१३८
३.५.३ वरण, नैतिकता, स्वतन्त्रता;	१३८
३.५.४ कुण्ठा, सन्नास, दुश्चिन्ता;	१३९
३.५.५ सन्ताप, आत्म-विगलन, वेदना;	१३९-१४०
३.५.६ मृत्युबोध, शून्यता;	१४०
३.५.७ बिरानोपन, एकलोपन, विखण्डित जीवन;	१४०
३.५.८ मानवता, वैयक्तिक नैतिकताबोध;	१४०-१४१
३.५.९ अस्तित्ववादी कथा-शैली;	१४१-१४३
३.५.९.१ प्रतीक, विम्ब, रङ्ग, ध्वनि;	१४१-१४२
३.५.९.२ कथानक-क्षीणता, अन्तर्वेग, विकीर्णता;	१४२
३.५.९.३ स्वैकल्पना, स्वप्रविम्ब, एकालाप;	१४२
३.५.९.४ अनुभूतिनिष्ठता, स्वकीयता, अन्तस्थता	१४२
३.५.९.५ पारिभाषिक वस्तुचयन ।	१४३

चौथो अध्याय

४ सिक्किमका प्रमुख नेपाली कथाहरूको प्रवृत्तिगत विश्लेषण र मूल्याङ्कन	१४४-२९७
४.१ नेपाली कथामा स्वच्छन्दतावादी प्रवृत्ति: पृष्ठभूमि :	१४४
४.१.१ सिक्किमका प्रमुख स्वच्छन्दतावादी कथाहरूको विश्लेषण	१४४-१७४
४.१.१.१ जयवीर सुब्बा : 'माया'	१४६-१५१
४.१.१.२ बी० एस० राई : 'शुष्कताबीच फूलहरू'	१५१-१५३
४.१.१.३ सानु लामा : 'तृप्ति'	१५३-१५९
४.१.१.४ समीरण छेत्री 'प्रियदर्शी' : 'धनबहादुरको लौरो'	१५९-१६३
४.१.१.५ आर्य लामिछाने : 'बत्ती-बत्तीहरूको उज्यालो'	१६३-१६६
४.१.२ विषय-वैविध्यका आधारमा अन्य स्वच्छन्दतावादी कथाहरूको वर्गीकरण :	१६६-२९७
४.१.२.१ भावावेगयुक्त रतिरागात्मकता	१६६-१६७
४.१.२.२ जातीयताबोध	१६७-१६८
४.१.२.३ ऐतिह्य-संवेदना	१६८-१६९
४.१.२.४ खेलकूदपरकता	१६९-१७०
४.१.२.५ वन्य-प्राणी तथा पर्यावरण-सचेतता	१७०-१७१
४.१.२.६ विज्ञान-चेतना	१७१
४.१.२.७ दार्शनिक भाव-भङ्गिमा	१७१-१७२
४.२ नेपाली कथामा सामाजिक यथार्थवादी प्रवृत्ति : पृष्ठभूमि :	१७२-१७४
४.२.१ सिक्किमका प्रमुख सामाजिक यथार्थवादी कथाहरूको विश्लेषण :	१७५-१९७
४.२.१.१ सानु लामा : 'स्वास्तीमान्छे'	१७५-१७९
४.२.१.२ अर्जुन निरौला : 'जिउँदा लाशहरूको शहर'	१७९-१८३
४.२.१.३ समीरण छेत्री 'प्रियदर्शी' : 'लावारिश लाश'	१८३-१८८

४.२.१.४ प्रदीप गुरूड : 'घरपैंचो'	१८८-१९२
४.२.१.५ पेम्पा तामाङ : 'कालो भारी'	१९२-१९७
४.२.२ विषय-वैविध्यका आधारमा अन्य सामाजिक यथार्थवादी कथाहरूको वर्गीकरण :	१९७
४.२.२.१ हास्य-व्यङ्ग्यात्मकता, सामाजिक व्यङ्ग्य	१९८-१९९
४.२.२.२ आर्थिक विपन्नता, सामाजिक शोषण	१९९-२००
४.२.२.३ नारी-अवमूल्यन, यौन-शोषण	२००-२०१
४.२.२.४ वैवाहिक असङ्गति-विसङ्गति, अन्ध-परम्परा	२०१-२०२
४.२.२.५ दुर्व्यसन, दुराचरण	२०२-२०३
४.२.२.६ नारी-संवेदना, नारी-अस्मिता	२०३-२०५
४.२.२.७ सङ्कीर्ण रूढिवाद, कुसंस्कार	२०५
४.३ नेपाली कथामा समाजवादी-यथार्थवादी प्रवृत्ति : पृष्ठभूमि :	२०५-२०७
४.३.१ सिक्किमका प्रमुख समाजवादी-यथार्थवादी कथाहरूको विश्लेषण :	२०७-२२७
४.३.१.१ महानन्द पौड्याल : 'महेश्वरा'	२०७-२१२
४.३.१.२ पूर्ण राई : 'क्रान्तिको उद्घोषणा'	२१२-२१६
४.३.१.३ प्रदीप गुरूड : 'त्यो अर्के चुनौती'	२१६-२२०
४.३.१.४ खुसेन्द्र राई : 'मौवाको रूख'	२२०-२२७
४.३.१.५ सिक्किमका अन्यान्य समाजवादी-यथार्थवादी कथाहरू	२२७-२२८
४.४ नेपाली कथामा मनोविश्लेषणात्मक यथार्थवादी प्रवृत्ति : पृष्ठभूमि :	२२८-२३१
४.४.१ सिक्किमका प्रमुख मनोविश्लेषणात्मक यथार्थवादी कथाहरूको विश्लेषण :	२३१-२५३
४.४.१.१ पूर्ण राई : 'सङ्गो सपना : धमिलो संसार'	२३१-२३६
४.४.१.२ राधाकृष्ण शर्मा : 'हृदयको तरेलीमा सम्झनाको भेटी'	२३६-२४३
४.४.१.३ धन 'निर्दोष' सुब्बा : 'नरमायाको तृष्णा'	२४३-२४८
४.४.१.४ पेम्पा तामाङ : 'ती दुइ आइमाईहरू'	२४८-२५३
४.४.२ विषय-वैविध्यका आधारमा सिक्किमका अन्य मनोविश्लेषणात्मक यथार्थवादी कथाहरूको वर्गीकरण :	२५३-२५६
४.४.२.१ यौनमनोविश्लेषणपरक कथा	२५३-२५४
४.४.२.२ यौनेतर मनोविश्लेषणपरक कथा	२५४-२५६
४.५ नेपाली कथामा अस्तित्ववादी प्रवृत्ति : पृष्ठभूमि :	२५६-२५८
४.५.१ सिक्किमका प्रमुख अस्तित्ववादी कथाहरूको विश्लेषण :	२५८-२७५
४.५.१.१ जीवन थिङ : 'अरूणपछि... '	२५८-२६३

४.५.१.२ गिर्मी सेर्पा : 'खुल्ला झ्याल'	२६४-२६६
४.५.१.३ समीरण छेत्री 'प्रियदर्शी' : 'सूर्यकिरण छरिएपछि'	२६६-२७२
४.५.१.४ भीम दाहाल : 'लप्टन थामी'	२७२-२७५
४.५.१.५ सिक्किमका अन्यान्य अस्तित्ववादी कथाहरू	२७५-२७६
४.६ सिक्किमका प्रमुख नेपाली कथाहरूको कलागत मूल्य-निरूपण :	२७६-२९७
४.६.१ प्रमुख स्वच्छन्दतावादी कथाहरूको कलागत मूल्य-निरूपण	२७६-२८०
४.६.२ प्रमुख सामाजिक यथार्थवादी कथाहरूको कलागत मूल्य-निरूपण	२८०-२८४
४.६.३ प्रमुख समाजवादी यथार्थवादी कथाहरूको कलागत मूल्य-निरूपण	२८४-२८९
४.६.४ प्रमुख मनोविश्लेषणात्मक यथार्थवादी कथाहरूको कलागत मूल्य-निरूपण	२८९-२९३
४.६.५ प्रमुख अस्तित्ववादी कथाहरूको कलागत मूल्य-निरूपण	२९३-२९७
पाँचौं अध्याय	
५. उपसंहार	२८९-३०४
सन्दर्भ-विवरण	३०५-३२०
पुस्तक : नेपाली	३०५-३०९
हिन्दी	३०९-३११
अङ्ग्रेजी	३११-१५
पत्र-पत्रिका, कोश : नेपाली	३१५-३२०
हिन्दी	३२०
अङ्ग्रेजी	३२०